

Atodiad 1: Ffeithiau allweddol

- Sefydli'r un corff llywodraethu a fydd yn gyfrifol am gadw trosolwg strategol ar bob ysgol yn y ffederasiwn.
- Bydd pob ysgol yn cadw ei henw, ei chategori, ei chyllideb a'i staff ac yn aros yn ei chymuned.
- Caiff pob ysgol gadw ei phennaeth os yw'n dymuno, ond efallai y bydd rhai ffederasiynau yn dymuno rhannu pennaeth. Gallai hyn fod yn arbennig o fuddiol mewn ysgolion bach.
- Os creir swydd pennaeth a swydd dirprwy bennaeth gweithredol i reoli'r holl ysgolion yn y ffederasiwn, nid oes rhaid hysbysebu'r swyddi hynny yn genedlaethol os yw un o'r penaethiaid neu'r dirprwy bennaethiaid yn mynegi diddordeb yn y swydd ([gweler adran 12 am ragor o wybodaeth](#)).
- Bydd pob ysgol unigol yn cael ei harolygu gan Estyn, er bod tuedd gynyddol i gydgyssylltu'r arolygiadau hyn fel bod holl ysgolion y ffederasiwn yn cael eu harolygu ar yr un pryd er mwyn lleihau'r ymyrraeth a'r straen. Gellir dod i gonsensws barn am arweinyddiaeth hefyd ar draws y ffederasiwn.
- Caiff y corff llywodraethu ffederal ddefnyddio ei gyllideb, ei adnoddau a'i staff ledled y ffederasiwn er mwyn gwella'r deilliannau addysgol i bob dysgwr. Mae'n rhaid cynnal trywydd archwilio, a pharatoi cyfrifon ar wahân ar gyfer pob ysgol yn y ffederasiwn.
- Ni chaiff corff llywodraethu ffederal orfodi staff i weithio ar draws yr holl ysgolion yn y ffederasiwn, ond gellir negodi contractau newydd. Ceir penodi aelodau newydd o staff i weithio ledled yr ysgolion yn y ffederasiwn.
- Pennir modelau clir ar gyfer cyfansoddiad ac aelodaeth corff llywodraethu ffederal yn Rheoliadau Ffedereiddio Ysgolion a Gynhelir (Cymru) 2014 a hefyd yn Atodiad 7.
- Mae casglu safbwyntiau rhanddeiliaid ynglŷn â chynigion i ffedereiddio yn ofyniad statudol, p'un a yw'r cynnig i ffedereiddio wedi ei wneud gan gyrrff llywodraethu'r ysgolion neu gan yr awdurdod lleol.
- Rhaid i awdurdodau lleol ganiatáu 20 diwrnod ysgol (heb gynnwys unrhyw ddiwrnodau HMS) i gyrrff llywodraethu a chynghorau ysgol ysgolion bach i ymateb i gynigion, ac ni chânt sefydlu ffederasiwn cyn diwedd cyfnod o 100 diwrnod o leiaf o'r diwrnod y cyhoeddir y cynigion.
- Yn achos ffederasiynau ysgolion arferol, rhaid i'r dyddiad ffedereiddio fod ymhen 125 diwrnod o leiaf ar ôl dyddiad cyhoeddi'r cynigion, yn achos ffederasiwn dan arweiniad awdurdod lleol neu gorff llywodraethu. Rhaid i'r awdurdod lleol ganiatáu 6 wythnos i'r ymgylgoreion ymateb i'r cynigion.
- Ni chaiff ysgolion sydd â'u cyrrff llywodraethu yn ymddiriedolaethau elusennol ffedereiddio gydag ysgolion cymunedol (gweler Deddf Elusennau 2011, Atodlen 3, paragraff 9).

Atodiad 2: Camau sydd i'w cymryd cyn ffedereiddio

Wrth baratoi ar gyfer ffedereiddio, dylai cyrff llywodraethu ac awdurdodau lleol sicrhau'r canlynol:

- bod nodau a pholisïau'r ysgol ar waith mewn perthynas â'r cwricwlwm, derbyniadau dysgwyr, disgyblaeth dysgwyr, anghenion dysgu ychwanegol (ADY), a gofal bugeiliol gan gynnwys lles ac ymddygiad
- bod y cwricwlwm yn cael ei ddarparu a dysgwyr yn ymdrechu i lwyddo yn yr ysgol
- bod penderfyniadau ar gyllideb yr ysgol wedi'u gwneud
- bod digon o staff wedi'u penodi ac a gydymffurfir â pholisïau adnoddau dynol
- bod cydberthnasau da yn cael eu hyrwyddo rhwng yr ysgol a'r gymuned
- bod rhieni a gofalwyr yn cael yr wybodaeth ddiweddaraf
- bod y llywodraethwyr wedi llunio adroddiad blynyddol sy'n crynhoi'r camau a gymerwyd i gyflawni eu dyletswyddau

Dylid cynnwys yr wybodaeth hon wedyn yn yr adroddiad a gaiff ei lunio at ddibenion ymgynghori â rhanddeiliaid.

Atodiad 3: Awgrym ar gyfer cynnwys y cynnig wrth ofyn barn y rhanddeiliaid

Mae'r rhestr ganlynol yn darparu'r hyn y dylai cyrff llywodraethu ac awdurdodau lleol ei gynnwys fan leiaf mewn cynnig i ffederaleiddio.

1. Y cynnig, gan nodi'r bwriad i ffedereiddio o dan Reoliadau Ffedereiddio Ysgolion a Gynhelir (Cymru) 2014, enw arfaethedig y ffederasiwn, ac manylion y broses fel y'u pennir yn y rheoliadau
2. Amlinelliad byr o'r ysgolion a'u cyrff llywodraethu, a manylion y rhesymau dros y newid
3. Y broses ar gyfer sut y dylai rhanddeiliaid gyflwyno eu barn, gan gynnwys yr amserlen ar gyfer ymatebion
4. Nodau a pholisïau'r ysgolion:
  - cadarnhad bod gan yr ysgolion ddatganiad o nodau a pholisïau mewn perthynas â'r cwricwlwm; derbyniadau dysgwyr; disgyblaeth dysgwyr; anghenion dysgu ychwanegol a gofal bugeiliol gan gynnwys lles ac ymddygiad
  - unrhyw fylchau a meysydd sylweddol lle mae angen datblygu polisi
  - cadarnhad bod gofynion y Cwricwlwm i Gymru yn cael eu bodloni, yn ogystal â sylwadau pwysig ynghylch cyrhaeddiad a chyflawniad dysgwyr sy'n seiliedig, er enghraifft, ar asesiadau athrawon ac adroddiadau arolygu diweddar
5. Manylion am sut y gall yr holl ysgolion yn y ffederasiwn gydweithio i ddatblygu cyd-bolisïau a'r pwrpas cyffredin o wella deilliannau i bob dysgwr
6. Manylion am sut y gall ffedereiddio wella'r arlwy ar gyfer yr holl ysgolion sy'n gysylltiedig â'r ffederasiwn arfaethedig, gan gynnwys sut y gellir mynd i'r afael â phryderon
7. Materion allweddol o ran cyllideb yr ysgol, er enghraifft, y sefyllfa neu'r datganiad ariannol presennol a rhagamcanion o ran nifer y dysgwyr
8. Cydymffurfiaeth â pholisïau adnoddau dynol ac unrhyw faterion staffio fel y bo'n berthnasol ac yn briodol i'r cynnig hwn
9. Y cyfleoedd sydd yna i wella strwythurau arwain a rheoli a sut y gellid llenwi swyddi
10. Cyfansoddiad y corff llywodraethu, gan ddiffinio nifer arfaethedig y llywodraethwyr ym mhob categori, yn unol â'r rheoliadau

11. Unrhyw eitemau pwysig o ran cyflwr yr adeilad a'r safle y bydd angen mynd i'r afael â hwy, o bosibl, yn y dyfodol
12. Disgrifiad byr o natur ac ansawdd cydberthnasau rhwng yr ysgol a'r gymuned
13. Cadarnhad bod y corff llywodraethu wedi cyflawni ei ddyletswyddau o ran llunio adroddiad blynyddol
14. Unrhyw wybodaeth ac eitemau eraill y mae corff llywodraethu'r ysgol neu'r awdurdod lleol o'r farn ei bod yn bwysig eu cofnodi cyn diddymu a chyn y dyddiad ffedereiddio
15. Os bydd ysgol yn ymuno â ffederasiwn sy'n bodoli eisoes, gwneir datganiad byr yn cadarnhau y bydd holl gofnodion a phapurau corff llywodraethu'r ysgol ar gael i gorff llywodraethu'r ffederasiwn

Llofnodwyd: ..... (Cadeirydd y llywodraethwyr)

Llofnodwyd: ..... (Pennaeth)

Llofnodwyd: ..... (ar ran yr awdurdod lleol)

Dyddiad: .....

Atodiad 4: Llunio adroddiad ar yr ymatebion a gafwyd gan randdeiliaid i gynigion ffedereiddio

Dylai'r adroddiad hwn gynnwys enwau'r ysgolion a:

- dyddiad cyhoeddi'r cynnig, dyddiad derbyn yr ymatebion a hyd y cyfnod ymgynghori
- dyddiad y cyfarfod i ystyried a dadansoddi ymatebion i'r cynnig
- cofnod o'r rhai a oedd yn bresennol yn y cyfarfod i ystyried neu ddadansoddi'r ymatebion

Nifer yr ymatebion a gafwyd

Unigolion neu sefydliad	Nifer yr ymatebion
Awdurdod lleol	
Corff llywodraethu neu lywodraethwyr	
Staff yr ysgol	
Rhieni a gofalwyr	
Undebau llafur	
Awdurdodau esgobaethol neu gyrff crefyddol eraill	
Llywodraethwyr sefydledig, ymddiriedolwyr neu bersonau eraill sy'n gymwys i benodi llywodraethwyr sefydledig	
Unigolion neu sefydliadau eraill	
Cyfanswm	

Crynodeb o'r sylwadau a gafwyd

Dylai'r adran hon grynhoi'r canlynol:

- sylwadau pwysig o blaid y cynnig
- materion sy'n achosi pryder a sylwadau yn erbyn y cynnig
- y farn gyffredinol

Os na chafwyd unrhyw ymateb, dylid nodi hynny. Fodd bynnag, dylid cynnwys hefyd sylw yn nodi'r rheswm pam na chafwyd unrhyw ymatebion, os yw'n hysbys.

Atodiad 5: Ffederasiynau – safonau, lles a gwella ysgolion

Wrth ystyried ffedereiddio, dylai cyrff llywodraethu ac awdurdodau lleol roi'r brif flaenoriaeth i sut y gall ffedereiddio eu hysgolion gefnogi cynnydd a datblygiad dysgwyr a chodi eu safonau cyflawniad.

Manteision allweddol

Gall ffederasiynau effeithiol wneud y canlynol:

- llywio'r gwaith o wella ysgolion
- rhoi ystod ehangach o opsiynau a profiadau addysgol i blant a phobl ifanc
- sicrhau manteision i ddysgwyr drwy ddod â hwy at ei gilydd i gael eu haddysgu o fewn band oedran cul
- trefnu ystod ehangach o weithgareddau y tu allan i'r ysgol i'w dysgwyr
- ehangu profiadau cymdeithasol plant a phobl ifanc
- cynnig amrywiaeth ehangach o ddeunyddiau, cyfarpar a chyfleusterau i blant a phobl ifanc
- datblygu polisiau a chynlluniau gwaith cyffredin a hyrwyddo cysondeb a pharhad o ran addysgu, dysgu a gwaith asesu ymhlith yr ysgolion ffederal
- osgoi dyblygu ymdrech
- defnyddio arbenigedd staff ym mhob ysgol yn y ffederasiwn
- darparu cyfleoedd ar gyfer datblygiad proffesiynol staff
- sicrhau ffocws cliriach ar weithgarwch arwain a rheoli strategol

Atodiad 6: Ffederasiynau – risg a rheoli risgiau

Risg: Sefydlu'r ffederasiwn	Mesurau rheoli i liniaru risg
Ni fydd pob ymgynghorai yn ymwybodol o'r cynigion ac y gwahoddir eu sylwadau	<ul style="list-style-type: none"> • Anfon llythyrau a chrynodeb o'r cynnig i ffedereiddio at bob rhiant a gofalwr, pob aelod o staff, undebau staff yr ysgolion, llywodraethwyr ac ymddiriedolwyr sefydledig (os yw'n gymwys), awdurdodau lleol, yr awdurdod esgobaethol ac eraill yng nghymuned yr ysgolion, ynghyd â dolen i wefan yr awdurdod lleol neu wefannau'r ysgolion, lle y gellir gweld y cynnig llawn • Gellir anfon briff ar ffurf cwestiynau cyffredin at bob rhanddeiliad, a'i osod hefyd ar y gwefannau perthnasol • Gwahoddir rhanddeiliaid i gyfarfodydd, lle gallant ofyn cwestiynau a mynegi unrhyw bryder
Ni fydd y prosesau cyfathrebu yn ddigon cadarn yn ystod y cyfnod o newid sy'n arwain at ansicrwydd	<ul style="list-style-type: none"> • Cyrff llywodraethu neu awdurdodau lleol i sefydlu tîm strategol neu weithgor i sicrhau bod yr holl staff yn gwybod sut y byddai ffedereiddio yn effeithio arnynt; a rhoi gwybod i rieni a gofalwyr, staff a dysgwyr am y manteision a'r cyfleoedd • Cyswllt helaeth â rhanddeiliaid a chymuned yr ysgol gyfan, gan esbonio a rhoi enghreifftiau o'r manteision y gellir eu sicrhau, fel bod gan bawb ymdeimlad o berchnogaeth a bod pawb yn deall y deilliannau cadarnhaol
Ni fydd staff a theuluoedd yn yr ysgolion yn derbyn y trefniadau newydd	<ul style="list-style-type: none"> • Trafodaeth agored ar y manteision, sydd efallai wedi eu sefydlu eisoes trwy gydweithredu anffurfiol. Paratoi taflen wybodaeth a/neu gwestiynau cyffredin ar gyfer rhieni, gofalwyr a theuluoedd. Esboniad eglur ac enghreifftiau o'r manteision yn y dyfodol, er enghraifft gwell cyfleoedd yn arwain at gadw a recriwtio staff; manteision i'r staff a'r plant oherwydd cydweithio

	<ul style="list-style-type: none"> • Yn y rhan fwyaf o ffederasiynau, gall aelodaeth y corff llywodraethu ffederal ddarparu cynrychiolaeth gyfartal i ysgolion o ran rhiant-lywodraethwyr, er mwyn sicrhau tegwch yn y modd y bodlonir anghenion yr ysgolion. Mae hefyd yn sicrhau bod penderfyniadau'n cael eu gwneud mewn ffordd dryloyw yng nghyfarfodydd y corff llywodraethu a bod pob penderfyniad ynglŷn â'r defnydd o adnoddau, gan gynnwys cyllidebau a staff, yn cael ei gofnodi
Diffyg ymddiriedaeth rhwng ysgolion oherwydd pryder y byddai ysgol ar ei cholled oherwydd y trefniant	<ul style="list-style-type: none"> • Uwch aelodau o'r staff i gydweithio'n agos gyda rhieni, gofalwyr a theuluoedd a'r staff mewn ysgolion eraill yn y ffederasiwn • Dylai'r pennaeth gweithredol rannu ei amser yn deg rhwng yr ysgolion yn y ffederasiwn • Y pennaeth gweithredol a'r awdurdod lleol i gydweithio'n agos gyda'r llywodraethwyr

Risg: Ar ôl sefydlu'r ffederasiwn	Mesurau rheoli i liniaru risg
Y bydd yr uwch dîm rheoli wedi'i wasgaru'n rhy denau rhwng y ddwy ysgol	<ul style="list-style-type: none"> • Y gweithgor ffedereiddio i bennu rolau pendant ar gyfer staff uwch • Creu strwythur ar gyfer staff uwch sy'n gweithio ym mhob rhan o'r ffederasiwn er mwyn sicrhau y gellir ymateb i bob digwyddiad posibl • Angen sicrhau bod systemau eglur ar waith a phennu disgwyliadau eglur o'r dechrau er mwyn tawelu pryderon • Angen rhoi prosesau cynllunio clir ar waith er mwyn sicrhau y gwneir y defnydd gorau o amser staff pan fydd staff yn symud yn rheolaidd rhwng ysgolion
Diffyg ymdeimlad o hunaniaeth rhwng yr ysgolion	<ul style="list-style-type: none"> • Byddai'r strwythur arfaethedig yn darparu arweinyddiaeth gref ag amcanion a rolau pendant i ysgolion a

	<p>staff uwch ym mhob ysgol yn y ffederasiwn</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cynlluniau i staff a dysgwyr yr ysgolion gydweithio'n agos ac i'r dysgwyr ymweld ag ysgolion eraill yn y ffederasiwn i fanteisio ar gwricwlwm estynedig • Rhieni, gofawyr a theuluoedd i gymryd rhan mewn digwyddiadau ym mhob ysgol
<p>Ni fydd y prosesau rhannu adnoddau yn cael eu rheoli'n gywir neu y bydd y gyllideb yn annigonol</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dylid cofnodi'r strwythur a ragwelir ar gyfer cyfrifoldeb ariannol yn llawn o adeg dechrau'r ffederasiwn • Angen creu adnodd cynllunio ariannol strategol a ddylai gynnwys trosolwg o systemau a gweithdrefnau ariannol • Rhaid darparu trywydd archwilio eglur ar gyfer yr holl waith cynllunio a phenderfyniadau cyllidebol • Byddai proses ar gyfer gwneud penderfyniadau strategol ar draws y cyllidebau ysgol yn darparu gwell hyblygrwydd i ymateb i amgylchiadau cyfnewidiol • Gellid rhannu costau staffio ar draws y cyllidebau • Dylai'r corff llywodraethu adolygu'r cyllidebau yn rheolaidd
<p>Pwysau ar amser y corff llywodraethu, gan ei fod yn goruchwylio mwy nag un ysgol</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dylai'r corff llywodraethu gytuno ar amcanion a rolau pendant o'r dechrau ac ystyried sefydlu cydbwyllgorau i oruchwylio'r broses ffedereiddio • Dylai'r awdurdod lleol gydweithio'n agos gyda'r corff llywodraethu mewn ffederasiynau a arweinir gan gyrff llywodraethu, a chynnig cymorth, cyngor a hyfforddiant • Agendâu a chyfarfodydd sydd wedi'u paratoi a'u strwythuro'n dda

Atodiad 7: Cyfansoddiad arfaethedig cyrff llywodraethu ffederasiwn o hyd at 6 ysgol, a gymerwyd o Reoliadau Ffedereiddio Ysgolion a Gynhelir (Cymru) 2014

Rhaid i'r offeryn llywodraethu ar gyfer ffederasiwn bennu maint aelodaeth corff llywodraethu'r ffederasiwn, sef nifer na chaiff fod yn llai na 15 nac yn fwy na 27 o lywodraethwyr, yn unol â Rheoliad 25 o Reoliadau Ffedereiddio Ysgolion a Gynhelir (Cymru) 2014.

Ffederasiwn sy'n cynnwys ysgolion cymunedol, ysgolion arbennig cymunedol ac ysgolion meithrin a gynhelir yn unig	Ffederasiwn sy'n cynnwys ysgolion sefydledig yn unig
(a) ar gyfer pob ysgol ffederal, o leiaf un ond dim mwy na 2 riant-lywodraethwr a etholir neu a benodir i gynrychioli buddiannau rhieni a gofalwyr dysgwyr cofrestredig yn yr ysgol honno	(a) ar gyfer pob ysgol ffederal, o leiaf un ond dim mwy na 2 riant-lywodraethwr a etholir neu a benodir i gynrychioli buddiannau rhieni a gofalwyr dysgwyr cofrestredig yn yr ysgol honno
(b) o leiaf un ond dim mwy na 2 athro-lywodraethwr	(b) o leiaf un ond dim mwy na 2 athro-lywodraethwr
(c) o leiaf un ond dim mwy na 2 staff-lywodraethwr	(c) o leiaf un ond dim mwy na 2 staff-lywodraethwr
(d) o leiaf dau ond dim mwy na 4 llywodraethwr awdurdod lleol	(d) o leiaf 2 ond dim mwy na 4 llywodraethwr awdurdod lleol
(e) o leiaf 2 ond dim mwy na 4 llywodraethwr cymunedol, y disodlir un ohonynt gan lywodraethwr cynrychiadol os yw'r ffederasiwn yn cynnwys o leiaf un ysgol arbennig gymunedol	(e) o leiaf 2 ond dim mwy na 4 llywodraethwr cymunedol
(f) pennaeth neu bennaeth gweithredol y ffederasiwn os penodwyd un, neu bennaeth neu bennaeth gweithredol	(f) o leiaf 2 ond dim mwy na 5 llywodraethwr sefydledig (neu lywodraethwyr partneriaeth, fel y bo'n briodol mewn perthynas ag unrhyw ysgol heb sefydliad)
	(g) pennaeth neu bennaeth gweithredol y ffederasiwn os penodwyd un, neu bennaeth neu bennaeth gweithredol

pob ysgol yn y ffederasiwn oni fydd y personau hynny yn ymddiswyddo o fod yn llywodraethwr

Ar gyfer unrhyw ysgol gynradd neu ysgol feithrin a leolir mewn ardal cyngor cymuned, rhaid i'r corff llywodraethu gynnwys un llywodraethwr cymunedol, yn ychwanegol at y llywodraethwyr a restrir uchod.

Caiff y corff llywodraethu, yn ychwanegol:

- (a) penodi un noddwr-lywodraethwr, a
- (b) penodi hyd at 2 ddysgwr-lywodraethwr cyswllt os yw'r ffederasiwn yn cynnwys ysgolion uwchradd (ni chyfrifir y llywodraethwyr cyswllt hyn wrth gyfrifo nifer y llywodraethwyr er mwyn cydymffurfio â'r niferoedd mwyaf a lleiaf a ganiateir)

pob ysgol yn y ffederasiwn oni fydd y personau hynny yn ymddiswyddo o fod yn llywodraethwr.

Ar gyfer unrhyw ysgol gynradd neu ysgol feithrin a leolir mewn ardal cyngor cymuned, rhaid i'r corff llywodraethu gynnwys un llywodraethwr cymunedol, yn ychwanegol at y llywodraethwyr a restrir uchod.

Caiff y corff llywodraethu, yn ychwanegol:

- (a) penodi un noddwr-lywodraethwr, a
- (b) penodi hyd at 2 ddysgwr-lywodraethwr cyswllt os yw'r ffederasiwn yn cynnwys ysgolion uwchradd (ni chyfrifir y llywodraethwyr cyswllt hyn wrth gyfrifo nifer y llywodraethwyr er mwyn cydymffurfio â'r niferoedd mwyaf a lleiaf a ganiateir)

Ffederasiwn sy'n cynnwys ysgolion gwirfoddol a reolir	Ffederasiwn sy'n cynnwys ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr yn unig
<p>(a) ar gyfer pob ysgol ffederal, o leiaf un ond dim mwy na 2 riant-lywodraethwr a etholir neu a benodir i gynrychioli buddiannau rhieni a gofalmwyr dysgwyr cofrestredig yn yr ysgol honno</p> <p>(b) o leiaf un ond dim mwy na 2 athro-lywodraethwr</p> <p>(c) o leiaf un ond dim mwy na 2 staff-lywodraethwr</p> <p>(d) o leiaf 2 ond dim mwy na 4 llywodraethwr awdurdod lleol</p> <p>(e) o leiaf dau ond dim mwy na phedwar llywodraethwr cymunedol</p> <p>(f) o leiaf dau ond dim mwy na phum llywodraethwr sefydledig</p> <p>(g) pennaeth neu bennaeth gweithredol y ffederasiwn os penodwyd un, neu bennaeth neu bennaeth gweithredol pob ysgol yn y ffederasiwn oni fydd y personau hynny yn ymddiswyddo o fod yn llywodraethwr</p>	<p>(a) o leiaf un riant-lywodraethwr a etholir neu a benodir i gynrychioli buddiannau holl rieni a gofalmwyr dysgwyr cofrestredig yn holl ysgolion y ffederasiwn</p> <p>(b) o leiaf un ond dim mwy na 2 athro-lywodraethwr</p> <p>(c) o leiaf un ond dim mwy na 2 staff-lywodraethwr</p> <p>(d) o leiaf un ond dim mwy na 2 lywodraethwr awdurdod lleol</p> <p>(e) pennaeth neu bennaeth gweithredol y ffederasiwn os penodwyd un, neu bennaeth neu bennaeth gweithredol pob ysgol yn y ffederasiwn oni fydd y personau hynny yn ymddiswyddo o fod yn llywodraethwr</p> <p>(f) un llywodraethwr cymunedol ychwanegol pan fo'r ffederasiwn yn cynnwys ysgol neu ysgolion cynradd a leolir o fewn ardal cyngor cymuned</p> <p>(g) Caiff y personau sydd â hawl i benodi llywodraethwyr sefydledig benodi'r nifer o lywodraethwyr sefydledig a fydd yn eu gwneud yn fwy niferus na chyfanswm y llywodraethwyr yn (a) i (f) o un, ar yr amod nad eir dros ben y cyfanswm o 27 llywodraethwr.</p>

<p>Ar gyfer unrhyw ysgol gynradd neu ysgol feithrin a leolir mewn ardal cyngor cymuned, rhaid i'r corff llywodraethu gynnwys un llywodraethwr cymunedol ychwanegol, yn ychwanegol at y llywodraethwyr a restrir uchod.</p> <p>Caiff y corff llywodraethu, yn ychwanegol:</p> <ul style="list-style-type: none"> (a) penodi un noddwr-lywodraethwr (b) penodi hyd at 2 ddysgwr-lywodraethwr cyswllt os yw'r ffederasiwn yn cynnwys ysgolion uwchradd (ni chyfrifir y llywodraethwyr cyswllt hyn wrth gyfrifo nifer y llywodraethwyr er mwyn cydymffurfio â'r niferoedd mwyaf a lleiaf a ganiateir)	<p>Caiff y corff llywodraethu, yn ychwanegol, benodi hyd at 2 ddysgwr-lywodraethwr cyswllt os yw'r ffederasiwn yn cynnwys ysgolion uwchradd. Ni chyfrifir y llywodraethwyr cyswllt hyn wrth gyfrifo nifer y llywodraethwyr er mwyn cydymffurfio â'r niferoedd mwyaf a lleiaf a ganiateir, nac ychwaith wrth gyfrifo nifer y llywodraethwyr sefydledig, oherwydd nad oes gan y dysgwr-lywodraethwyr cyswllt bleidlais.</p>
--	---

Ffederasiwn sy'n cynnwys ysgolion gwirfoddol a reolir ac ysgolion gwirfoddol a gynorthwyr	
<p>(a) o leiaf un rhiant-lywodraethwr a etholir neu a benodir i gynrychioli buddiannau holl rieni a gofalwyr dysgwyr cofrestredig yn holl ysgolion y ffederasiwn</p> <p>(b) o leiaf un ond dim mwy na 2 athro-lywodraethwr</p> <p>(c) o leiaf un ond dim mwy na 2 staff-lywodraethwr</p> <p>(d) o leiaf un ond dim mwy na 2 lywodraethwr awdurdod lleol</p> <p>(e) o leiaf un ond dim mwy na 2 lywodraethwr cymunedol</p> <p>(f) un llywodraethwr cymunedol ychwanegol ar gyfer unrhyw ysgol gynradd yn y ffederasiwn sydd o fewn ardal cyngor cymuned</p> <p>(g) pennaeth neu bennaeth gweithredol y ffederasiwn os penodwyd un, neu bennaeth neu bennaeth gweithredol pob ysgol yn y ffederasiwn oni fydd y personau hynny yn ymddiswyddo o fod yn llywodraethwr</p> <p>(h) caiff y personau sydd â hawl i benodi llywodraethwyr sefydledig benodi'r nifer o lywodraethwyr sefydledig a fydd yn eu gwneud yn fwy niferus na chyfanswm y</p>	

llywodraethwyr yn (a) i (g) o ddim mwy nag un, ar yr amod nad eir dros ben y cyfanswm o 27 llywodraethwr

Caiff y corff llywodraethu, yn ychwanegol, benodi hyd at 2 ddysgwr-lywodraethwr cyswllt os yw'r ffederasiwn yn cynnwys ysgolion uwchradd. Ni chyfrifir y llywodraethwyr cyswllt hyn wrth gyfrifo nifer y llywodraethwyr er mwyn cydymffurfio â'r niferoedd mwyaf a lleiaf a ganiateir, nac ychwaith wrth gyfrifo nifer y llywodraethwyr sefydledig, oherwydd nad oes gan y dysgwr-lywodraethwyr cyswllt bleidlais.

Atodiad 8: Offeryn llywodraethu a awgrymir ar gyfer ysgolion ffederal a gynhelir

[Sylwer: Yn unol â Rheoliadau 42 a 46 o Reoliadau Ffedereiddio Ysgolion a Gynhelir (Cymru) 2014 rhaid anfon copïau o offeryn llywodraethu pob ffederasiwn at Weinidogion Cymru yn y Gangen Deddfwriaeth a Llywodraethiant, Llywodraeth Cymru, Parc Cathays, Caerdydd CF10 3NQ]

Enghraifft

Enw'r ffederasiwn yw: .....

Enwau a chategorïau'r ysgolion yn y ffederasiwn yw:

Enw	Categori
1. [Nodwch enw'r ysgol]	[Nodwch categori'r ysgol]
2. [Nodwch enw'r ysgol]	[Nodwch categori'r ysgol]
3.	

Enw'r corff llywodraethu yw .....

Bydd y corff llywodraethu yn cynnwys y canlynol gan ddibynnu ar nifer a chategorïau'r ysgolion yn y ffederasiwn.

Categori o lywodraethwr	Nifer ym mhob categori
Rhiant-lywodraethwyr Enw'r ysgol a'r nifer fesul ysgol	
Penaethiaid	

Staff-lywodraethwyr Athro-lywodraethwyr	
Llywodraethwyr awdurdod lleol	
Llywodraethwyr cymunedol Llywodraethwyr cymunedol ychwanegol (pan fo ysgol gynradd sydd yn y ffederasiwn wedi ei lleoli mewn ardal cyngor cymuned)	
Llywodraethwyr sefydledig Llywodraethwyr partneriaeth Llywodraethwyr cynrychiadol Noddwr-lywodraethwyr	

Cyfanswm y llywodraethwyr a benodwyd yn unol â Rhan 4 o

Reoliadau Ffedereiddio Ysgolion a Gynhelir (Cymru) 2014:.....

[dylid cynnwys noddwr-lywodraethwyr a llywodraethwyr cymunedol ychwanegol yn y nifer hwn].

Rhaid i ffederasiynau sy'n cynnwys ysgolion arbennig cymunedol benodi

llywodraethwr cynrychiadol i gymryd lle llywodraethwr cymunedol. Y corff sydd â'r hawl i enwebu llywodraethwr cynrychiadol

yw:.....

Y noddwyr sydd â'r hawl i enwebu unigolion i'w benodi/penodi fel noddwr-

lywodraethwyr o dan Atodlen 5 i'r Rheoliadau Ffedereiddio Ysgolion a Gynhelir (Cymru) 2014 yw:.....

Enw unrhyw gorff sefydledig neu unigolyn sydd â'r hawl i benodi llywodraethwyr sefydledig. [Os bydd hyn yn cynnwys mwy nag un person, nodwch ar ba sail y gwneir penodiadau]:.....
.....

[Pan fo'n gymwys]:

Bydd deiliad y swydd ganlynol yn llywodraethwr ex officio [enw'r swydd]. Bydd gan y corff sefydledig neu'r unigolyn a enwir uchod yr hawl i benodi llywodraethwr sefydledig i weithredu yn lle llywodraethwr sefydledig ex officio lle mae awdurdod llywodraethwr yn deillio o'r swydd a enwir uchod.

Enw unrhyw un sydd â'r hawl i ofyn am i lywodraethwr sefydledig ex officio gael ei ddiswyddo ac i unrhyw lywodraethwr gael ei benodi yn ei
le:.....

Pan fo ysgol ffederal yn ysgol sefydledig neu'n ysgol wirfoddol a chanddi gymeriad crefyddol, disgrifiad o ethos yr ysgol:.....

Cyfnod llywodraethwyr sefydledig yn y swydd pan fo'n llai na 4 blynedd

Daw'r offeryn hwn i rym ar:.....

Gwnaed yr offeryn hwn drwy orchymyn awdurdod lleol [nodwch pa un]
ar:.....

Rhaid rhoi copi o'r offeryn i bob aelod o'r corff llywodraethu (a phennaeth pob ysgol yn y ffederasiwn os nad yw'n llywodraethwr), unrhyw ymddiriedolwyr, y corff crefyddol priodol os yw'n gymwys, a Gweinidogion Cymru.

Rhaid i'r offeryn gydymffurfio ag unrhyw ymddiriedolaeth sy'n ymwneud â'r ysgol ffederal.

Atodiad 9: Gwasanaethau a ddarperir gan yr awdurdod lleol yn ystod y broses ffedereiddio

Maes	Rôl a gweithgarwch
Cynllunio lleoedd mewn ysgolion	<ul style="list-style-type: none"> • Rhoi darlun strategol o drefniadaeth ysgolion, gan gynnwys ffedereiddio, ledled yr awdurdod a chynllunio'r defnydd a wneir o adnoddau i gefnogi'r darlun strategol hwnnw. • Sicrhau y bydd unrhyw adolygiad yn cynnwys effeithiau nifer y dysgwyr a lleoedd dros ben yn ogystal ag unrhyw gynigion i gyfuno a chau ysgolion.
Gwasanaethau gwella ysgolion	<ul style="list-style-type: none"> • Rhoi cyngor a chymorth i ddatblygu ffocws clir ar weithgarwch gwella ysgolion a dysgwyr fel rhan o'r camau cyflwyno adroddiadau yn y broses ffedereiddio. • Bod ar gael ar gyfer cyfarfodydd â'r penaethiaid a'r cyrff llywodraethu er mwyn sicrhau bod gwella ysgolion yn elfen allweddol o'r broses ffedereiddio. • Helpu cyrff llywodraethu i ystyried trefniadaeth cwricwlwm ysgolion ar draws y ffederasiwn
Cymorth i lywodraethwyr	<ul style="list-style-type: none"> • Sicrhau bod swyddogion cymorth llywodraethwyr ym mhob awdurdod lleol yn ymwybodol o'r darpariaethau yn Rheoliadau Ffedereiddio Ysgolion a Gynhelir (Cymru) 2014 a Mesur Addysg (Cymru) 2011. • Bod yn llinell gyfathrebu gyntaf gydag unrhyw grwpiau o lywodraethwyr sy'n ystyried ffedereiddio. • Gweithredu fel cydgysylltydd ar gyfer y ffederasiwn arfaethedig er mwyn sicrhau bod holl weithgareddau'r awdurdod ar gael ar yr adeg briodol. • Darparu cymorth a hyfforddiant parhaus i gyrrff llywodraethu gan gydnabod y cyfrifoldebau ychwanegol y mae llywodraethwyr yn ymgymryd â nhw.

Gwasanaethau data	<ul style="list-style-type: none"> • Sicrhau bod yr holl ddata sydd ym meddiant yr awdurdod lleol ynglŷn â'r ysgolion yn cael eu cydgrynhoi mewn un ddogfen gyfansawdd, hawdd ei deall. • Sicrhau bod y data yn cynnwys cyrhaeddiad dysgwyr, proffiliau ysgol, adnoddau gan gynnwys niferoedd staff, ac arolwg cyflwr ysgolion. • Rhannu data rhwng ysgolion.
Adnoddau dynol	<ul style="list-style-type: none"> • Bydd angen cymorth ar lywodraethwyr i ddeall y polisïau personél a'u goblygiadau i'w hysgolion. • Bydd angen cyngor a chefnogaeth gan adnodau dynol ynglŷn ag unrhyw newidiadau arfaethedig i'r strwythurau unigol a'r modd y trefnir y staff o fewn y ffederasiwn.
Cyllid	<ul style="list-style-type: none"> • Gwneud trefniadau i sicrhau y cedwir cyfrifon pob ysgol ar wahân o fewn y ffederasiwn, tra'n caniatáu cyfuno'r adnoddau pan fo'n ofynnol gan y corff llywodraethu. Dylai'r awdurdod lleol adolygu ei fformiwlâu cyllido a'u diweddarau yn gyson, yn ogystal â darparu cyllidebau 3 blynedd. • Ystyried a oes costau ychwanegol yn gysylltiedig â ffedereiddio, ac a ddylid newid y fformiwla i adlewyrchu'r costau hynny.
Gwasanaethau eiddo	<ul style="list-style-type: none"> • Dylai'r awdurdod lleol gynnal arolygon cyson o gyflwr adeiladau'r ysgolion ffederal unigol, gan nodi unrhyw waith sydd ei angen, neu sydd yn yr arfaeth.
Gwasanaethau cyfreithiol	<ul style="list-style-type: none"> • Gwirio bod y broses a'r ddogfennaeth yn bodloni'r gofynion statudol. • Darparu cymorth i ddrafftio'r offeryn llywodraethu.
Gwasanaethau cyfieithu	<ul style="list-style-type: none"> • Efallai y bydd angen mynediad at gyfleusterau cyfieithu ar y corff llywodraethu.

Atodiad 10: Rhannu llywodraethwyr

Yn unol ag Atodlen 5 i Reoliadau Llywodraethu Ysgolion a Gynhelir (Cymru) 2005, caniateir i berson fod yn llywodraethwr mewn 2 ysgol. Gallai trefniant o'r fath, sef 'rhannu llywodraethwyr' helpu ysgolion cymunedol ac ysgolion sydd ag ymddiriedolaeth elusennol i gydweithio'n agosach. Er enghraifft, pe bai gan riant neu ofalwr blentyn mewn ysgol feithrin gymunedol, y trosglwyddir y mwyafrif o'i dysgwyr i ysgol gynradd wirfoddol a gynorthwyr sydd hefyd yn ysgol ffydd, a phlentyn arall gan y riant neu'r gofalwr hwnnw yn yr ysgol gynradd honno, gallai'r riant neu'r gofalwr hwnnw sefyll i'w ethol yn riant-lywodraethwr ar y 2 gorff llywodraethu.

Yn ogystal, mae'n debygol y byddai gan yr ysgol wirfoddol a gynorthwyr llywodraethwyr sefydledig sy'n cynrychioli'r plwyfi eglwysig lleol a'r gymuned. Mae'n bosibl y gellid penodi'r llywodraethwyr hynny yn llywodraethwyr cymunedol ar gorff llywodraethu'r ysgol gymunedol. Yn yr un modd, gallai'r awdurdod lleol benodi'r un llywodraethwr awdurdod ar gyfer y 2 ysgol.

Ni chaiff athro-lywodraethwr neu staff-lywodraethwr etholedig fod yn llywodraethwr yn rhinwedd ei statws etholedig mewn unrhyw ysgol heblaw'r ysgol y'i cyflogir ynddi. Fodd bynnag, yn yr enghraifft a ddefnyddiwyd uchod, pe bai athro neu aelod o'r staff yn athro-lywodraethwr neu'n staff-lywodraethwr yn yr ysgol ffydd, a hefyd yn riant neu'n ofalwr plentyn yn yr ysgol feithrin gymunedol, gallai sefyll i'w ethol yn riant-lywodraethwr yn yr ysgol gymunedol, ac i'r gwrthwyneb.

Byddai defnyddio llywodraethwyr yn y modd a ddisgrifir uchod yn rhoi iddynt drosolwg strategol ar y 2 ysgol, ac yn helpu'r cyrff llywodraethu i ddatblygu cysondeb yn eu hagwedd at lywodraethu, polisiau a gwella ysgolion. Trwy gydweithio'n agos, gallai llywodraethwyr ddefnyddio adnoddau i sefydlu strategaeth gydlynol ar gyfer dysgu a chyfleoedd cwricwlwm a fyddai'n sicrhau gwell deilliannau i'r dysgwyr yn y 2 ysgol.

Gallai sefydlu'r trefniadau hyn fod yn orchwyl pur gymhleth, a chynghorir cyrff llywodraethu ac awdurdodau lleol i drafod sut y gellir ei gyflawni. Mae'n hollbwysig hefyd cael trafodaeth rhwng y cyrff llywodraethu sy'n ceisio cael cytundeb ar drefniadau o'r fath.